

Van-e haszna az ablakmélyedéseknek?

Beszélgetés a PEN Klubról Kéry Lászlóval, a Magyar PEN alelnökével

meg békében egymás mellett, 1932-ben pedig, amikor Budapesten rendezték a nemzetközi kongresszust — ez a legátfogóbb PEN-rendezvény —, össze is csapott. Világos volt, hogy a tanácskozás eredményes lebonyolításához, sikeréhez olyan elnökre van szükség, akinek írói nagyságát mindenki elismeri. Ezt Rákosi Jenőről aligha lehetett elmondani. A hazai PEN 1930 decemberében Kosztolányi Dezsőt választotta meg erre a posztra, aki — pedig tudatosan az esztétika, és nem a politika emberének vallotta magát — el is vállalta a feladatot. Később így emlékezett: „Annak idején bizonyos szabódás után vállaltam el a magyar PEN Club elnökségét. Távoll állok a közélettől. Író vagyok, fegyverem a toll. Más hatalomra sohasem törekedtem. A megbízást pusztán a... Budapesten tartandó nagygyűlésre való tekintettel vállaltam. Azt reméltem, hogy külföldön némi érdeklődést és rokonszenvet kelthetek irodalmunk iránt.” A kongresszuson mégsem ő elnökölt.

1931 novemberében Kosztolányi Londonban járt, ahol egy Rothemere nevű lordtól ezer fontot kapott a Magyar PEN Klub számára, amit irodalmi díjként oszthattak el. Kosztolányi itthon azt javasolta, hogy a pénzt — ami igen jelentős összeg volt — Móricz Zsigmondnak és Krúdy Gyulának adják; javaslatát az igazgatóság el is fogadta. De amint nyilvánosságra hozták a döntést, megindultak a támadások, négyen — köztük Herczeg Ferenc, a kor legünnepeltebb írója, „írófejedelme” — ki is léptek a klubból. Mindez az irodalmi jobboldal támadása volt a Nyugat köre ellen. Kosztolányinak '32 márciusában le kellett mondania az elnökségről, hisz ha ragaszkodik hozzá, a kongresszus nem kapja meg az állam és a főváros 30 ezer pengős támogatását, vagyis meg sem lehetett volna tartani. Az új elnök Berzeviczy Albert, a konzervatív irodalompolitika vaskalapos akadé-

miai nagysága lett — ebben már a visszalépett Herczegék is közreműködtek. Válaszként majdnem ötvenen — köztük Babits Mihály, Illyés Gyula, Karinthy Frigyes, Móricz Zsigmond — lemondtak tagságukról. Megindult a békítgetés. Babitsék végül beleegyeztek Berzeviczy elnökségébe — a kongresszus érdekében, amit májusban sikerült megtartani. De a megelőző csatározások látványosan megmutatták — ahogy Babits nevezte egy 1927-es tanulmányában, pontosabban vitairatában — az irodalom „kettészakadását”.

— A Magyar PEN mikor alakult?

— 1926-ban, nem sokkal azután, hogy Galsworthy májusban Budapestre jött egyik darabjának bemutatójára. Rákosi Jenő lett az elnök, akit semmiképp sem vádolhatunk azzal, hogy haladó eszmék híve volt. Ady is sokat csatázott vele annak idején. De a Nyugat írói, főleg Karinthy Frigyes és Kosztolányi Dezső is érdeklődtek a klub tevékenysége iránt. A két szárny, az irodalmi jobb- és baloldal — a megnevezés kissé leegyszerűsítő — nem férhetett